

การเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมผ้าและอาหารอีสานสู่ประเทศลุ่มน้ำโขง
ผ่านระเบียงเศรษฐกิจและเส้นทางรถไฟ ไทย-ลาว-จีน

อาจารย์ ดร.อภิราตี จันทร์แสง

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

1. บทคัดย่อ

การเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมผ้าและอาหารอีสานสู่ประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านระเบียงเศรษฐกิจและเส้นทางรถไฟ ไทย-ลาว-จีน มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมและเผยแพร่การสร้างผลงานที่โดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสื่อความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างความโดดเด่น และเพื่อสร้างความโดดเด่นด้านการเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียด้านการส่งเสริมการเรียนรู้แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมของภูมิภาค ผลการดำเนินงานพบว่า การเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผ้าทอ อาหาร และศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ ทำให้เห็นถึงรากเหง้าทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มคนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงผ่านกระบวนการผลิตผ้าทอ วัฒนธรรมอาหาร และศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ วัฒนธรรมเหล่านี้อาจถูกเชื่อมโยงผ่านการค้าในอดีต หรือ ถูกส่งผ่านความเป็นเครือญาติของชาติพันธุ์ต่างๆในภูมิภาค ซึ่งในอดีตยังไม่มีเส้นแบ่งกันความเป็นรัฐชาติ ผู้คนสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้ได้อย่างอิสระส่งผลให้เกิดการนำวัฒนธรรมเข้ามาด้วย เมื่อผ่านไปหลายชั่วอายุคน วัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทพื้นที่ของแต่ละที่ จึงทำให้รูปแบบบางอย่างต้องปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของประเทศนั้นๆ แต่สิ่งที่ยังคงเหลือให้เห็นถึงการร่วมรากเหง้าเดียวกันคือ ความรู้ในเรื่องของเทคนิค หรือกระบวนการในการผลิต ปูรง ทอหรือรังสรรค์งานยังคงแสดงให้เห็นถึงต้นเค้าของการร่วมรากวัฒนธรรมเดียวกันของผู้คนในอนุภูมิภาคนี้

2. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะประเทศไทยและกลุ่มประเทศในบริเวณลุ่มน้ำโขงที่มีการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบทางเศรษฐกิจของจีนที่มีในภูมิภาคอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นโครงการความร่วมมือในกลุ่มสมาชิกอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงระเบียงเศรษฐกิจ North-West Corridor นโยบายประตูสู่อาเซียน BRI (Belt and Road Initiative) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานระดับโลก ที่นำมาใช้โดยรัฐบาลจีนใน 2556 เพื่อลงทุนในกว่า 150 ประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ อันถือเป็นหัวใจสำคัญของนโยบายต่างประเทศของผู้นำจีน Xi Jinping

หากวิเคราะห์เชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม นโยบายของจีนด้าน soft power "การทูตทางวัฒนธรรม" ของ Xi จะทำให้จีนมีบทบาทเป็นผู้นำสำหรับกิจการระดับโลกและในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมากขึ้น ซึ่ง

ในส่วนของประเทศไทย ได้เป็นฝ่ายเสนอข้อริเริ่ม“การพัฒนาอย่างยั่งยืนของอนุภูมิภาคแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง” เมื่อ ค.ศ. 2012 ซึ่งได้รับการสนองตอบจากฝ่ายจีนอย่างแข็งขัน เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2014 เพื่อเสนอกลไกในการพัฒนาความร่วมมือทั้งทางเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ณ การประชุมผู้นำจีน-อาเซียนครั้งที่ 17 ได้รับการตอบสนองจาก 5 ประเทศกลุ่มแม่โขง เมื่อวันที่ 23 เดือนมีนาคม ค.ศ. 2016 การประชุมผู้นำ LMC ครั้งแรก จัดขึ้นที่เมืองซานญ่ามณฑลไห่หนิงของจีน นายกรัฐมนตรีจีนหลี่ เค่อเฉียง นายกรัฐมนตรีไทยประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีกัมพูชาฮุนเซน นายกรัฐมนตรีลาวทองลุน ร่องประธานาธิบดีเมียนมาสายหมอกคำและรองนายกรัฐมนตรีเวียดนามฟาม บิ่งห์มิงห์ ได้เข้าร่วมประชุม การประชุมครั้งนี้มีหัวข้อว่า“ร่วมเติมน้ำที่เดียวกันผูกชะตาสัมพันธ์” ได้ประกาศ“แถลงการณ์ร่วม“ปฏิญญาซานญ่าแห่งการประชุมผู้นำ LMC เป็นครั้งแรกเพื่อสร้างสรรค์ประชาคม ประเทศกลุ่มแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขงซึ่งมีชะตาชีวิตร่วมกัน มุ่งสู่สันติภาพและเจริญรุ่งเรือง” อันเป็นการบ่งบอกถึง LMC ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ (http://www.lmcchina.org/tha/2021-03/10/content_41491898.html) ซึ่งโครงการ LMC เป็นหลักพื้นฐาน ก่อตั้งขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2016 *เพื่อวัตถุประสงค์บ่มเพาะวัฒนธรรมที่มีความเสมอภาค เกื้อกูลกันด้วยใจจริง สนิทแน่นแฟ้นฉันพี่น้อง*” ของ LMC ประกอบกับการสอดคล้อง จีนมีแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์กับพันธมิตรในกลุ่มประเทศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง โดยมีการเชื่อมต่อโครงข่ายการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำและทางทะเล ระหว่างจีน โดยเฉพาะมณฑลคุนหมิงและเขตการปกครองตนเองกว่างซี กับกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจมาตั้งแต่ปี 1995 และโครงการนี้เริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้นเมื่อจีนประกาศการพัฒนาาระบบรางและเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางในอาเซียน เช่น ลาว ไทย เมียนมา และเวียดนาม (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2021) จากพันธกิจในการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมระบบรางเชื่อมจีนและกับประเทศสมาชิกอาเซียน ตามแผนการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน และนโยบายเพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighboring Policy) ที่ต้องการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน การสร้างเสถียรภาพความมั่นคงและมั่งคั่งกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้รับการตอบรับจากประเทศในอาณาบริเวณระเบียงเศรษฐกิจจีน-อินโดจีน เป็นอย่างมาก (ดวงใจ เด่นเกศินีล้ำ และ วรศักดิ์ มัทธโนบล, 136-137)

จากหลักการและความสำคัญข้างต้น มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความร่วมมืออันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนและจีนมาเป็นระยะเวลาช้านาน และมีการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความร่วมมือในการพัฒนาความรู้และข้อมูลทางวิชาการ รวมถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมในระดับภูมิภาค จึงเป็นการอันดีในการที่ควรมีโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมระดับภูมิภาค และการถ่ายทอดรูปแบบทางวัฒนธรรมและสังคมในกรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง ไทย- ลาว จีนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจ ของภูมิภาคและความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ กับจีน อันจะมีอิทธิพลอย่างมากในการตั้งรับปรับตัวด้านต่างๆของมหาวิทยาลัยในหลายภาคส่วนในอนาคตต่อไป

3. วัตถุประสงค์

1. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมและเผยแพร่การสร้างผลงานที่โดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม
2. เพื่อพัฒนาสื่อความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างความโดดเด่น
3. เพื่อสร้างความโดดเด่นด้านการเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียด้านการส่งเสริมการเรียนรู้แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมของภูมิภาค

4. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 32 คน ประกอบด้วย

1. คณะทำงานและทีมวิจัยภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม แบ่งออกเป็น 3 หน่วยงาน ประกอบด้วย
1. ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และบุคลากร สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 10 คน 2. ผู้บริหาร บุคลากร สถาบันขงจื้อ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 2 คน 3. อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 6 คน

2. คณะทำงานและเครือข่ายการทำงานภายนอกมหาวิทยาลัย อันประกอบด้วย ตัวแทนคณะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา จำนวน 2 คน, มหาวิทยาลัยชนชาติกว้างสี่ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 3 คน มหาวิทยาลัยสุกานวงศ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 1 คน, มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว จำนวน 1 คน, สถาบันขงจื้อประจำประเทศไทย ลาว จีน จำนวน 3 คน, ตัวแทนหน่วยงานรัฐและเอกชนจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไทย จีน เวียดนาม กัมพูชา และเมียร์มาร์ จำนวน 6 คน

5. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

- ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 2 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึง วันที่ 31 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567

6. สถานที่ดำเนินโครงการ

- มหาวิทยาลัยชนชาติกว้างสี่ สาธารณรัฐประชาชนจีน และ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

7. กิจกรรมการดำเนินงาน

กิจกรรมของโครงการ “การเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมผ้าและอาหารอีสานสู่ประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านระเบียงเศรษฐกิจและเส้นทางรถไฟ ไทย-ลาว-จีน” ดำเนินการจัดกิจกรรม ในระหว่างวันที่ 19-24 กรกฎาคม 2567 โดยดำเนินกิจกรรม ณ มหาวิทยาลัยชนชาติกว้างสี่ สาธารณรัฐประชาชนจีน กิจกรรมที่ดำเนินการมีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมประชุมเครือข่ายด้านวิจัย/วิชาการ ระหว่างมหาวิทยาลัยกว้างสี่ สาธารณรัฐประชาชนจีนและมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ณ มหาวิทยาลัยกว้างสี่ฯ โดยการหารือประเด็นการวิจัยเพื่อหาวัฒนธรรมร่วมและเจรจาความร่วมมือของทั้งสองมหาวิทยาลัย

2. กิจกรรมการเลือกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผ้าทอของชาติพันธุ์ผู้ไท ศึกษาองค์ประกอบผ้า และเปรียบเทียบความเหมือนต่าง การใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมของผ้าทั้งสองประเทศ

3. ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลด้านอาหาร และสมุนไพร การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และการจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่วนจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับมณฑล

8. ผลการดำเนินโครงการ

ผลจากการดำเนินโครงการ “การเผยแพร่แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมผ้าและอาหารอีสานสู่ประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านระเบียงเศรษฐกิจและเส้นทางรถไฟ ไทย-ลาว-จีน” ปรากฏดังต่อไปนี้

8.1 ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (ผลผลิต Output) ปรากฏว่า ได้ผลลัพธ์ดังนี้

- 1) ได้หลักสูตรและแผนการเรียน จำนวน 4 รายวิชา อันประกอบด้วยรายวิชา 0045004 รู้จักอาเซียน , รายวิชา 0045006 Plural Culture of Mekong Region , รายวิชา 0104102 History of Southeast Asia , รายวิชา 0104313 Roles of China in Southeast Asia

2) ได้ประเด็นการศึกษาวิจัย ร่วมกันของมหาวิทยาลัยทั้งสองมหาวิทยาลัย โดยประเด็นการศึกษา คือ “วัฒนธรรมข้าวของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง”

3) ได้บทความวิชาการจำนวน 6 บทความ ดังนี้ 1. Herbal and traditional medicine in Guangxi and ancient manuscripts in Northeastern Thailand by Mr.NarongsakRawarin 2.The relationship between the Zhuang-Thai ethnicities and their food culture by Assistant Professor Dr. Choopug Suttisa 3. Museum and Ethnicity Representation in China and Thailand by Mr.Thom Gatewongsa 4.Valerian Wax: Exploring the art of batik using traditional methods of candle writing, and its contribution to the creative economy of the Zhuang ethnicity in Guangxi, China by Mr. Sathit Jekma 5.The study of product design: Souvenirs from TaiZhuang Ethnicities by Dr. Atchareee Chantamool 6.Preserving the traditional weaving knowledge of the Zhuang ethnic group in Guangxi, China. by Mr.Kraiwit Norasan โดยได้นำเสนอ Reviwe Article ผ่านการประชุมวิชาการ The 4th International Conference on Science and Culture:Globalization and Soft Power Challenges for the Mekong Region ในวันพฤหัสบดี ที่ 15 สิงหาคม 2567